

La pau o serà global i verda, o no serà

Idear com hauria de ser la nostra seguretat, sobirania, governabilitat i la nostra pau global és reformular el mateix concepte de seguretat i la nostra relació amb la Terra.

Aquesta és una reflexió de filosofia pràctica. Lluny del parany conceptual en què de vegades caem en la filosofia acadèmica, la meua reflexió vol traure la filosofia al carrer: el vell Sòcrates per les places de la ciutat. Vol restar compromesa amb la reflexió sobre les raons que uns éssers humans ens donem als altres d'allò que fem: la reflexió sobre la pràctica és el sentit més noble de la teoria –ara és el vell Aristòtil qui parla–. Vol recuperar la funció del filòsof compromès amb la reivindicació de la racionalitat per a tot ésser humà. El filòsof funcionari de la humanitat (Husserl), a l'aguait de les raons que els uns ens donem als altres i interpretant les raons que ens exigim els uns als altres: la filosofia com a guarda i intèrpret (Habermas).

Tenim una profunda, dolorosa, trista, absurda experiència perquè els éssers humans reso-lem els nostres conflictes per les *raons de la força*, per la guerra. És clar que en la pràctica de les nostres relacions ens adonem del xoc dels nostres interessos, opcions, maneres de veure les coses; fins i tot del “xoc de civilitzacions” (Huntington). La paradoxa entre tanta misèria, guerra i brutícia, és que, la nostra experiència, la qualifiquem de dolorosa, trista, absurda, bruta i miserable, perquè *sabem* que *podria* ser d'una altra manera; que tenim unes altres raons que *podrien* fer les nostres accions d'una altra manera. Sobretot sabem que els qui sofreixen les conseqüències de les nostres accions, poden reptar-nos per què fem el que fem, perquè també saben que *podríem* fer les coses d'una altra manera.

Els filòsofs ens dediquem a discórrer, a córrer a través d'aquestes altres raons que *farien* les coses d'una altra manera: *la força de les raons*. Malgrat la profunda, dolorosa, trista, absurda experiència, la filosofia pot esbrinar un tipus de reflexió en els éssers humans que

Vicent Martínez Guzmán. Professor titular de filosofia del Departament d'Humanitats de la Universitat Jaume I de Castelló de la Plana i director científic d'European Peace University-

Spain, on ensenya filosofia de la pau.

De les seves darreres publicacions, en destaquem:

–V. DOMINGO GARCIA MARZA i VICENT MARTINEZ GUZMAN (eds.), *Teoría de Europa*. València, Nau Llibres, 1993.

–(ed.): *Teoría de la Paz*. València, Nau Llibres, 1994.

–“Garantías y responsabilidades: la ONU y la protección de los valores ciudadanos universales”, en *Papeles: Cuestiones Internacionales de Paz, Ecología y Desarrollo*, 1995, núm. 53.

–“La teoría de la paz como pretensión filosófica”, en *Tiempo de paz*, primavera 1995, núm. 36.

faria les coses d'una altra manera. Justament pel compromís públic de la filosofia com a guarda i intèrpret de la racionalitat, tenim el deure d'esbrinar aquest tipus de reflexió que va contra corrent, contra la manera com els éssers humans fem la nostra experiència. És així, contra corrent, com a dolorosa experiència, que la podem –la devem– adreçar cap un horitzó normatiu, cap a les condicions que farien possible un altre tipus de pràctica de les relacions humanes. Aquesta reflexió normativa, l'anomenem, en l'acadèmia i des de Kant, reflexió transcendental.

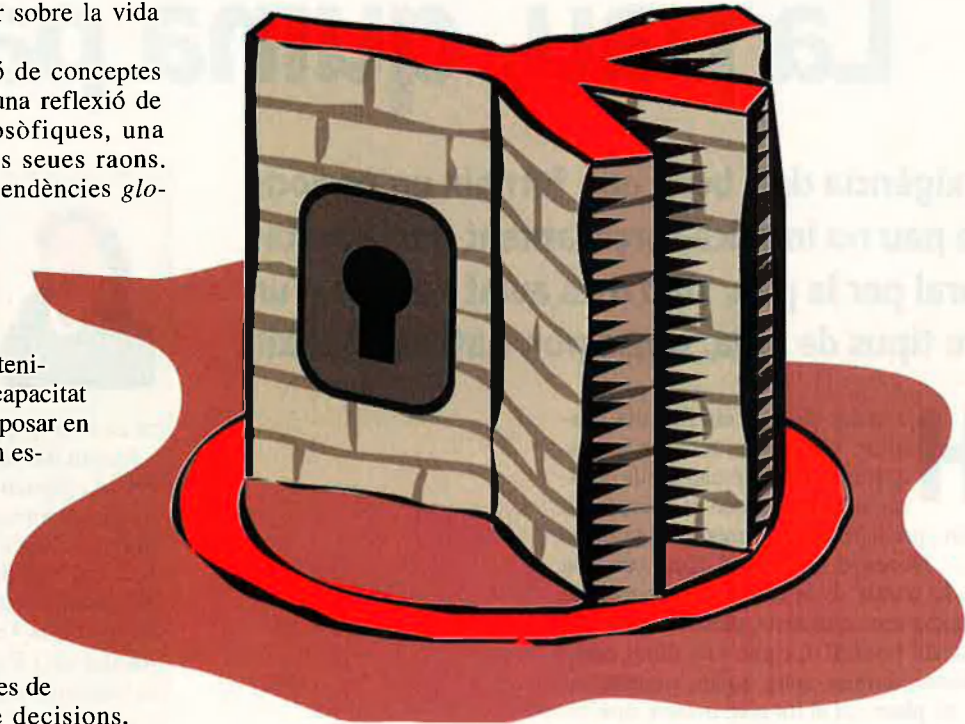
No tenim, doncs, excusa, pel que fa a la resolució dels nostres conflictes per mitjà de la guerra: tenim responsabilitat. Per exemple, respecte al concepte de *seguretat*. Hem d'estar a l'aguait de la racionalitat moderna perquè s'ha reduït a l'estalinisme, a la guerra i al nuclearisme; a mera racionalitat instrumental i estratègica. Els estats-nació concentraven el poder de donar seguretat als seus ciutadans mitjançant el concepte de *sobirania*. Reclamaven l'autoritat i la capacitat de proporcionar seguretat i benestar al poble dintre el ter-

ritori en canvi de lleialtat i d'obediència; fins i tot en canvi de decidir sobre la vida i la mort (mossos de lleva).

Tanmateix, aquesta relació de conceptes seguretat-sobirania, mereix una reflexió de les que hem anomenat filosòfiques, una interpretació vigilant de les seues raons. L'increment de les interdependències *globals* de les esferes econòmica, monetària, tecnològica, política, militar, cultural, interpersonal, social i ecològica, la capacitat humana d'alterar els processos de sosteniment de vida de la Terra, la capacitat de les generacions actuals de posar en perill la vida futura..., ens fan estar a l'aguait sobre aquest parell de conceptes. És tota la terra que ha d'estar segura; és tota la vida del seu territori que és *sobirana*. La sobirania de la Terra és indivisible, però és compartida pel que en podríem dir "esferes de sobirania", d'autonomia de decisions, fins i tot de governabilitat: la família, el poble, les nacions, els estats, els organismes globals. Recordem: pensar global, actuar local... amb la màxima amplitud de mires, el punt de vista moral, que vol dir global. Pluralitat d'esferes de sobirania en una Terra sobirana que fins i tot ha portat a parlar de governabilitat sense governs.

En aquest sentit la creació de la cultura de la pau, com l'element normatiu vers el qual hem de conrear la pràctica de les nostres relacions, és profundament *terrenal*. "De la Terra venim, a la Terra anirem, de la Terra serem" cantàvem amb Raimon en tractar d'esbrinar el que som. Ens hem d'educar en un *ethos* ecològic global des de l'arrelament en les nostres relacions immediates, des de la vivència de les nostres pròpies creences i cultures ineludiblement plurals, tot expressant la pluralitat de veus de la racionalitat humana (Habermas). Diàleg *versus* xoc de civilitzacions. No sempre els fonamentalistes són els altres.

Els nous poders desenvolupats per mitjà de la ciència i de la tecnologia exigeixen de nosaltres una major harmonització amb la Terra, una major saviesa i una major maduresa moral que no de les generacions anteriors, atès que la nostra capacitat de destrucció és infinitament més gran. Nosaltres, que som productes de la tremenda activitat de la Terra, som ara reptats a l'enorme creativitat d'ajudar la mateixa Terra a sobreviure en el seu funcionament, en la seua integritat creativa. Però també, òbviament, això vol dir que ens atribuïm capacitat de fer les coses d'una

altra manera. El futur és, cada vegada més, una qüestió d'elecció i de llibertat humanes. Per això ja no són suficients els plantejaments ètics que es queden en un nivell personal o en els límits de l'estat sobirà. Necessitem una macroètica planetària de la responsabilitat (Apel).

Aquesta macroètica no ens vindrà donada per cap intuïció miraculosa per la qual deixem la Terra –la cova de Plató– en què vivim. Serem capaços d'idear-la precisament demanant-nos responsabilitat els uns als altres; reivindicant esferes de justícia, de sobirania, de democràcia, d'autogovernació; discutint en l'esfera pública amb els moviments de la societat civil global.

Les coses podrien ser d'una altra manera malgrat el que diuen aquells polítics que ens fan creure que l'experiència és com és i que no hi podem fer res (Kant), els ordenadors d'interessos que ens impedeixen de somniar, esperar, exigir (Lluís Llach). Com si ells mateixos –nosaltres mateixos– no fórem responsables d'aquesta experiència. Idear com hauria de ser la nostra seguretat, la nostra sobirania, la nostra governabilitat, la nostra pau global, és reconceptualitzar el mateix concepte de seguretat i la nostra relació amb la Terra. És començar a traure el cap entre la brutícia, no com un exercici d'ingenuïtat, sinó com una exercitació de la nostra responsabilitat global, que ens hem d'exigir els uns als altres.

La pau o serà global i verda o no serà.

Vicent Martínez Guzmán